

ג' ל' י' ד' נ' ר' ת' ל' ע' י' ו' י' ב' פ' ר' ש' ת' ה' ש' ב' ו' ע'
ע' ר' ז' ל' י' מ' ז' ל' י' ב' ה' מ' ל' ל' י' ב' ו' ב' י' צ' י' ז'
י' ו' ל' ע' י' מ' ו' ס' ד' ת' ו' ר' ה' ו' ה' ש' כ' ל' ל' ל' ו' ל' ו' ע' ר'
ה' ס' ת' ד' ו' ר' ת' ב' ש' י' מ' ז' ר' ח' י' ב' א' מ' ר' י' ק' ה'

מסות מסעו (תש"ס)

ה פ ס ר ה
י ר מ י ה ו ב
ד - כ"ח

א. היט לראות את פסוקי ההפסדה כהמשך ישיר של פסוקים א - ג בפרק זה או האם לפנינו החל מפסוק ד' נבואה אחרת טאין לקשרה לפסוקים א-ג?

ב. ה' וילכו אחרי ההבל ויהבלו.

אחד מחכמי הגויים 1922 Volz כותב בפירושו לס' ירמיהו לפ' זה: "המלה "ויהבלו" כאן אין לה אלא מובן מעשי בלבד, והמדובר כאן רק בזה שלא הצליחו במעשיהם (כלומר הדגשה טאין שום תועלת פראקטית מושגת ע"י עבודת אלילים). ע"י השתחוויה לאלילים (כלומר: ע"י ההליכה "אחרי ההבל") לא השיגו ישראל ולא כלום" (כלומר: "ויהבלו").

השוה לדבריו שנייה ממפרשינו:

ר' יוסף נחמיאש מסולידו (תלמיד הרא"ש) ואמר "ויהבלו" על דרך (תהל' קט"ו) "כמוהם יהיו עושיהם"

אברבנאל: כמו שהלכו אחרי ההבל, כן נעשו הם עצמם הבל.

- 1) מהו ההבדל העקרוני בין תפיסת החוקר Volz את פסוקנו לבין תפיסתם של שני הפרשנים המובאים לעיל?
מהו הקטרוג הנרמז בפירושו של פולץ נגד השקפת נביאנו?
היש לדבריו בסיס בדברי הנביא בהמשך הפרק?
- 2) לאיזו תפיסה יש להביא סינוע ממלכים ב' י"ז-ט"ז?
- 3) ליודעי שפות לעז:

השווה לפירושים הנ"ל את דברי המתרגמים השונים:
Luther: U. hingen an den unnuetzen Goetzen, da sie doch nichts erlangen
Revised Version: And have walked: after vanity and are become vain
Version d'Ostervald:... marcher après la vanité et devenir vains.
Buber: Und gingendsm Tande nach, wurden zu Tand

- אלו תרגומים מסכימים עם פירושי ר' יוסף נחמיאש ואברבנאל?

ג. ו. ולא אמרו איה ה'

ח. הכהנים לא אמרו: איה ה'.

אברבנאל מקשה

הנה מלת "איה" תורה על המקום ולכן לא תפול אלא על הגשם (=הגוף) כשנשאל: היכן הוא? אבל הקבה"ו טאינו בכלל גשם ואינו בכלל מקום לא יאות לומר עליו: "איה ה'?", והיה ראוי לומר: "נלכה נרדפה לדעת את ה'" (אברבנאל מסתמש במליצה שאולה מהוטע' ו' ג' ומשנה את הפסוק לצרכיו) וכדומה לזה מן הלשונות, ואיך אמר: "איה ה'?"

ענה לשאלת אברבנאל והסבר את מובנה של השאלה בעזרת הפסוקים הבאים:

ישעיה סג' יא: איה המעלה מים את רועה צאנו
איה השם בקרבו את רוח קדשו
מוליך לימין משה זרוע תפארתו
(איה) בוקע מים מפניהם...

2. השוה את שאלת שני הפסוקים דלעיל - ו' וח' - לשאלה זו עצמה בפסוקים:

ירמיה יז' טו הנה המה אומרים אלי: איה דבר ה' יבוא נא יואל יב' יז. למה יאמרו בעמים: איה אלוהיהם
תהלים מב' ד ... חרפוני צוררי באמרם אלי כל היום: איה אלוהיך
עס' י למה יאמרו הגויים: איה אלוהיהם
קטו' ב למה יאמרו הגויים: איה נא אלוהיהם

בפסוקים שלנו (ו' וח') שבפרקנו דורש הנביא בגנותם של אלה שלא שאלו את השאלה הנ"ל. בחמשת הפסוקים המובאים כאן נדרשים לגנאי כל אלה המעיזים לשאול שאלה זו.

הסבר מה בין שאלת הפסוקים שבפרקנו לבין השאלה בפסוקים המובאים כאן.

3. הסבר מה כפל הנביא בפרקנו את שאלת "איה ה'", מה מוסיף פסוק ח' על פ' ו'?

ד. ז ותבואו ותטמאו את ארצי ונחלתי שמתם לתועבה

הסוה : ויקרא י"ח כ"ד - ל'
במדבר ל"ח ל"ב - ל"ד.

1. מהו הקשר שבין התנהגות עם ישראל ובין מצבה של ארץ ישראל?
2. הבא פסוקים מפרק ג בבניאנו המעידים אף הם על קיום קשר זה.
3. הידועים לך פסוקים בתורה (בבראשית!) אשר מהם נראה שלדעת התורה קיים קשר כזה לא רק בין ישראל לבין ארצו אלא אף בין מין האדם לבין הארץ-התבל בכללה?
4. ואלה דברי המלבי"ם לפסוקנו:

כל מקום שבאו גרופים "ארצי" ו"נחלתי" אצל ה', יצויין בשח נחלה - הקדושה ודבוק השכינה וההשגחה התמידית והפוכו - תועבה אשר יגעל נפשו בה; ובא על עבודה זרה ומעשים מגונים אשר ירחיקו השכינה, מה שאין כן הטמאה שלא תסיר את השכינה, כמו שנ' (ויקרא ט"ז, ט"ז) "השכן אתם בתוך טומאתם" (רש"י שם: "אעפ"י שהם טמאים - שכינת ביניהם").

מהו היחס בין שני חלקי הפסוק המקבילים - לפי דעת המלבי"ם?

ר' יוסף אלבו: ספר העיקרים ג' ו':

... הפעולות שתשיש ותטמא הנפש בהם תמיד - קודם עשיתן או לאחר עשיתן הנה הן טובות, והפעולות שתצטער בהן הנפש ותדאג עליהם אחרי עשיתם הנה הן רעות, וזה כל אפילו הרשע שהוא כוסף ותאב תמיד אל הרע כמאמרו שלמה (משלי כא) "...נפש רשע אותה רע", הנה זה יהיה קודם העבירה מצד תקיפת היצר, שהוא מלבב אותו לעשותה, אבל אחר שעשה העברה וגזח ושקטה תקיפת היצר, הנה נפשו תתחזק ותתעצב ותדאג על הפעל הרע שעשתה (כמי שבא על הערוה, כי קודם הביאה מצד שמופת התאוה אינו מבחין בפעל, אם הוא טוב ואם רע, אבל אחר שעשה העברה ונתקרה יצרו, הנה נפשו תבחין הפעל ההוא ותכיר הרע שיש בו ותדאג ותצטער עליו). ובמצא ירמיהו בותן זאת הבחינה לפעולות הרעות בשם ה' לכנסת ישראל: "תיסרך רעתך ומשובותיך תוכיחוך ודעי וראי כל רע ומר עזבך את ה' אלקיך ולא פחדתי אלורך" רצונו לומר: ראוי שתיסר אותך, וזה, בהיותן קובעות בנפש צער ודאגה אחרי העשותן; ומזה יש לך להכיר ולידע, "כי רע ומר עזבך את ה'" ולא משום שפחדתי אליך, כלומר איני אומר לך זה מצד יראת עונשי ופחזי המוטל עליך, אלא שמצד טבע העברות עצמן, שהן מרישות בנפש צער, תכיר ותדע שהן רעות, וכי"רע ומר עזבך את ה'" ולא מצד פחדתי אליך".

ה. ימ תיסרך רעתך ומשובותיך תוכיחוך ודעי וראי כי רע ומר עזבך את ה' אלוקיך ולא פחדתי אליך

חשורה.

רד"ק

אחרי שבוטית כמה פעמים כי בעשותך רעה - יבוא לך רע, ובעבור משובותיך טאת מורדת בך - ימשלו בך האויבים, הם בעצמם - רעתך ומשובותיך - יתיו לך מוסר ותוכחה ליתסרך. שלא תשובי עוד בדרך הרעה, שהרי ניסית, כי יבוא לך רעה בעבורה, זהו: ודעי וראי כי רע ומר עזבך את ה' אלוקיך.

"פחדתי: שם במשקל "אהבתי"

"אחוח" ואמר: יראתי ופחדתי לא היתה עליך, שלא פחדת שאביא עליך רעה בעבש מעשיך הרעים.

1. מה הן התופעות שמחוכן על ישראל ללמוד ("ודעי וראי") כי רע ומר עזבם את ה' - מהו הדבר שראוי לו לעורר את ישראל להכרת חטאם - לפי כל אחת משתי הדעות הנ"ל?
- ש"ם לב: ההבדל הוא כאן עקרוני-רעיוני.
2. מה בין רד"ק לבין ר' יוסף אלבו בפירוש המלים "ולא פחדתי אליך" ומי משנייהם קרוב יותר לדעתך - לפשטו של מקרא. עליך לבצע תשובה זו.

שאלות וגם תשובות נא לשלוח לנחמה ליבוביץ, קריית משה ירושלים.